

Het geheim van de Ventoux

Het geheim van de Ventoux

Literaire dwaalwegen van een wielrenner

Nico Keuning

WALBURGERS

Dit boek werd mede mogelijk gemaakt door een financiële bijdrage van
Merkator BV, GEO-ICT.

Omslagontwerp: Sander Pinkse Boekproductie B.V.

Foto voorzijde omslag: Nico Keuning

Afbeelding binnenzijden omslag (cartografie): Bob Mijwaard, Merkator BV,
GEO-ICT

Ontwerp binnenwerk: Crius Group, Hulshout

Tekening binnenwerk: Martin Ros, 1987, Mensje van Keulen, Collectie Nick ter
Wal, Groningen

Foto's binnenwerk: Matthijs Keuning, Nico Keuning

ISBN 978 94 6249 750 4

e-ISBN 978 94 6249 751 1

NUR 461

© 2021 Nico Keuning, p/a Uitgeversmaatschappij Walburg Pers, Zutphen

© 2021 p/a Uitgeversmaatschappij Walburg Pers, Zutphen

www.walburgpers.nl

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd,
opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in
enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotoko-
pieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke
toestemming van de uitgever.

Zoveel mogelijk is getracht de eventuele rechthebbenden van de afbeeldingen
te achterhalen. Rechthebbenden die in dit verband niet zijn benaderd wordt
verzocht zich met de uitgever in verbinding te stellen.

'Dwalend over de hoogten
gaat het lichaam zijn zwaarte vergeten'

H. Marsman (uit 'Berglandschap', *Verzamelde gedichten*)

'Als ik de komende tien jaar elke Giro voor hem op de bank
kan staan, dan ben ik zo blij als een kind.'
Thijs Zonneveld over Wilco Kelderman

Voor Matthijs, kaartlezer, knecht en kopman

Inhoud

Vooraf	9
De Vliegende Spaak	11
Van Harkstede naar Harkstede	17
Het geheim van de Ventoux	23
Opnieuw de Ventoux	35
Fietsnotities / November	41
Houffalize – Wiltz – Givet	53
Fietsnotities / December	67
Vogezes – Eifel – Sauerland – Eifel	85
Fietsnotities / Januari	101
Colico – Bellagio – Chiavenna	123
Fietsnotities / Februari	135
Bürchen – Visp – Zermatt	143
Fietsnotities / Maart	157
Montpezat-sous-Bauzon	173
Gebruikte literatuur	179

Vooraf

De racefiets is voor mij al veertig jaar het middel, het vehikel, om aan de dagelijkse beslommeringen te ontsnappen. Zodra ik op de fiets zit, in de polder, in de duinen, aan zee, ben ik een ander mens: vrij. In de bergen in Frankrijk, Zwitserland en Italië wordt dat gevoel nog versterkt door een dosis illusoire heroïek; wie alleen fietst, kan van niemand verliezen, al kan de hitte of een steile klim zich plotseling openbaren als een even onverwachte als taaie tegenstander.

In Nederland fietste ik de laatste vijftien jaar alleen in de zomer en uitsluitend in de duinen. Op de steile stukjes waande ik mij een klimmer, en hitte hoort bij mijn oerbeelden van wielrenners in de Tour de France: bezwete koppen, glanzende, bruine armen en benen. Het uitzicht in het golvende duinlandschap met witte zandkoppen herinnert me bovendien aan zomervakanties in Zwitserland, aan bergtoppen met eeuwige sneeuw. Fietsen is herinneren, associëren, fantaseren. Fietsen in de duinen en aan zee is vakantie. Vooral als er op een doordeweekse dag niemand te zien is.

Door het mooie voorjaar, de lange warme zomer en wellicht door corona, heb ik vorig jaar in Nederland en Frankrijk meer gefietst dan ooit. Ik stuurde twee vroegere fietsvrienden, oud-studiegenoten, enthousiast een app met foto. Dat leidde na ruim dertig jaar tot een heuse fietsreünie, in Groningen. De vrienden zijn échte fietsers. Tijdens die rit van 95 km bij 34 graden afgelopen zomer heb ik de polder herontdekt: de rechte lange wegen, de leegte van het landschap, die je ongestoord met tal van gedachten en ideeën kunt invullen. Als je een goede conditie hebt, lijken de wegen minder lang. Zelfs bij wind tegen wacht je binnen afzienbare tijd een haakse bocht. Het vlakke land met zijn onmetelijke weidsheid – bij een zwakke conditie een eindeloos saaie tegenstander – toont plotseling zijn schoonheid.

Enkele dagen na mijn terugkeer uit Groningen bestudeerde ik op de kaart van Noord-Holland de directe omgeving van mijn

woonplaats. Zo ontstond vanuit startplaats Heiloo het nieuwe Rondje Schermer (RS), dat ik vijf maanden lang – van november tot april – week om week afwisselde met het vertrouwde ritje naar Bergen aan Zee: Rondje Russenduin (RR). Onder het kopje ‘fietsnotities’ beschrijf ik wekelijks het rondje. Steeds dezelfde twee rondjes, elke keer een ander verhaal.

Het fietsen is in mijn studententijd, eind jaren zeventig, begin tachtig, in Amsterdam begonnen. In het voorjaar móest ik de stad uit. Naar buiten! Met de twee vrienden naar ’t Kopje van Bloemendaal en terug aan de noordkant van het Noordzeekanaal over de dijk langs Nauerna, rondje IJsselmeer, de ‘bergen’ in Limburg. Deze ritten vormen de aanloop tot het eerste hoofdstuk: de Ronde van Vlaanderen op 24 juni 1987. Dat jaar is tevens een keerpunt. De studenten waren afgestudeerd, kregen een baan, verhuisden naar de provincie. Zo verging het de ‘Drie studentjes’ (1853, uit: *Snikken en grimlachjes*, Piet Paaltjens)

Eén dacht dan aan ’t naderend scheiden,
En ’t was, of ze trilden van pijn,
Maar ook, en hun oog blonk weer zalig,
Hoe het weldra reünie zou zijn!

Dat ‘weldra’ zou, wat fietsen betreft, 33 jaar duren. De afgelopen decennia fietste ik vaak samen met mijn zoon Matthijs. De herinneringen aan ritten in Nederland, België, Frankrijk, Duitsland, Italië en Zwitserland worden afgewisseld door de vijf hoofdstukken ‘Fietsnotities’ over actuele fietservaringen: herfst in de polder en een winter aan zee.

De Vliegende Spaak

(1987)

In een van de laden van mijn bureau vond ik onder een stapel paperassen het vaantje van wielervereniging De Vliegende Spaak: Ronde van Vlaanderen 200 km, Baardegem 1987. In een notitieboekje van dat jaar staat dat we op zaterdag 23 juni vanuit Amsterdam met de auto (fietsen op het dak) vertrokken. Een dag voor de klassieker voor liefhebbers streken Paul, Robert en ik neer in Aalst, de plaats die onlosmakelijk is verbonden met de schrijver Louis Paul Boon. Maar we waren er niet om te lezen maar om te fietsen, om ons personages te wanen in een wielerroman: helden in een wielerklassieker. We overnachtten in een gehorig hotel, waar in een aangebouwde feestzaal tot in de kleine uurtjes een bruiloft werd gevierd. De Tour win je in bed, wisten wij van Joop Zoetemelk (vrij naar een uitspraak van Poulidor die in interviews nooit afliet te vermelden dat 'rust' het geheim was voor een Touroverwinning – al won hij zelf de Tour nooit, als 'eeuwige tweede'). Maar wij, de drie vrienden, dachten niet aan winnen. Wij dachten: kun je na een slapeloze nacht de Ronde van Vlaanderen uitrijden?

Op weg naar de start lieten we alle twijfels en bedenkingen achter in het hotel. Eenmaal op de fiets (de vrienden een RIH, ik een Juncker) word je opgenomen in het evenement, alleen tussen de anderen. De twee vrienden, altijd al sneller en fanatieker dan ik, waren al snel uit beeld verdwenen. Ik fietste tussen goedmoedige, buikige Belgen, die onderweg bij controleposten een pint achteroversloegen op het terras van achtereenvolgens café Den Heuvel, café Moeder Stiene en café Tuitenberg. Voor getrainde fietsers is een pint onderweg geen probleem. Het gaat tenslotte om de benen.

Bij een van de controleposten wachtten mijn vrienden mij op, om vervolgens weer snel uit beeld te verdwijnen. De route is minutieus beschreven op een A4'tje dat ik, evenals het vaantje, al

**RONDE VAN
VLAANDEREN**

200 Km

DE VLIEGENDE SPAAK

BAARDEGEM

1987

bijna 35 jaar heb bewaard. Op die routebeschrijving lees ik dat er vijftien hellingen in het parcours lagen, waarvan zeven van 10%. Bij de Muur van Geraardsbergen is geen percentage aangegeven. Vreemd, dat mij van die hellingen niets is bijgebleven. Kennelijk peddelde ik op mijn Juncker rustig omhoog. Klimmen in je eigen tempo, wist ik van Hennie Kuiper. Het reglement bevatte bovendien een geruststellende mededeling: 'Deze tocht is geen snelheidswedstrijd, er zal bijgevolg geen klasement opgemaakt of gepubliceerd worden.' Je kon niet verliezen, zolang je niet onder de door de organisatie vastgestelde gemiddelde snelheid van minimaal 15 km per uur zakte. Ik hoefde met niemand mee.

Wat me wel als de dag van gisteren bijstaat, zijn de stukken 'kassei'. In lengte verschillend van 300 tot 3000 meter. Totaal 18.350 meter kasseien, waaronder de Paterberg, Koppenberg, Taaiberg. De namen spreken voor zich; je bidt tot God, je vervloekt de kinderkoppen onder je wielen, je houdt vol! Nog voel ik de trillingen door heel mijn lijf trekken als ik er aan terugdenk, of als ik renners in klassiekers over kasseien zie stuiteren. Je lichaam wordt *von Kopf bis Fuß* stevig door elkaar gerammeld. Alles trilt, schudt, bonkt. Je hebt het idee dat je elk ogenblik in stukken kunt breken en in talloze losse onderdelen van een onoplosbare legpuzzel op het wegdek zult belanden. Vandaar dat zelfs profrenners de niet ongevaarlijke randen van de kasseiweg kiezen. Alles liever dan de vernietigende, treiterende, pijnigende drilmachine der kasseien. Waar mogelijk koos ik voor ongeplaveide stroken, gootjes, stoepen. Voortuinen desnoods.

Waren we voorbereid? We woonden alle drie nog in Amsterdam, al waren we inmiddels afgestudeerd en hadden we een baan. Twee leraren (Nederlands) en een vertaler en ondertitelaar van films (Duits, Engels en Zweeds). Om de geest te verzetten fietsten we in het voorjaar de stad uit. 'Naar buiten! Vuur, Marsch, Vooruit!' (Johnny van Doorn), naar de groene randen van de stad. Het Kopje van Bloemendaal, de wereld van monumentale panden, hockeyvelden en bosranden. Terug reden we aan de noordkant van het Noordzeekanaal achter elkaar over de dijk boven de polder naar Nauerna, waar ik eens, midden op de dag,

een uil op een boomtak zag zitten. Het zweet op m'n armen, dat glansde in de zon. En we fietsten in Limburg om daar de 'bergen' te bedwingen: de Cauberg, de Gulperberg, de Vaalserberg (322,4 meter) en de Keutenberg (22%). Of we reden een rondje IJsselmeer... 's Middags bereikte de hitte het hoogtepunt. Op de Afsluitdijk, tegen Kornwerderzand, in de oksel van Friesland, kroop ik als een krab over de basaltkoppen om mij in het koele water te laten zakken. Pas als het verhitte hoofd onder water verdwijnt, treedt de totale verkoeling in: een gekookt ei, dat je onder een koude waterstraal laat schrikken.

We ervoeren de weidsheid van Nederland. We snoven de geur op van gemaaid gras, hooiland. Geuren die mij terugvoerden naar vroegere zomervakanties bij ooms en tantes in West-Friesland en de Noordoostpolder. Geen school. Vrijheid. Fietsen, ontdekte ik, is herinneringen aan vrijheid naar boven halen. De jongen die ik was met elke pedaalslag beter in beeld krijgen. Toen al, terwijl ik nog geen 35 was. Hoe is dat nu? Wie fietst daar als ik nu mijn rondjes rijd?

We hadden *De renner* (1978) van Tim Krabbé gelezen en herkenden ons in de romantiek van de renner in de klim over de Mont Aigoual. Hij is, in tegenstelling tot de beroepsrenner, in staat te romantiseren en hij kan schrijven. Tijdens zijn eerste rit 'Wedstrijd 1, op 11 maart 1973', een tijdrif over 33 kilometer, wordt hij ingehaald door een renner die zes minuten later is gestart, maar Krabbé geniet van 'de eerste wielkerkers' van zijn leven. Zijn 'sportcarrière' begon al in 1948, op vijfjarige leeftijd: 'Wij hadden een schrijfmachine, daar mocht ik soms op tikken. Ik tikte alle getallen. Ik begon bij 1 en zo hoger. Ieder getal was hoger dan het vorige. Mijn leven was een doorlopende recordverbetering.'

Op de fiets zelf na – het materiaal, de versnellingen, het stuur, de wielen, de banden, de remmen – is er in het wielrennen niets veranderd. Althans niet in het hoofd van de romanticus die op een racefiets zijn 'amateurklassieker' rijdt. Dat kan ook in je eentje. Tijdens een lange klim bijvoorbeeld. Zolang je vooruitkomt ben je een renner en zolang je nog kunt denken en kijken, besta je,

meer dan ooit. Je voelt het aan alles, want alles doet pijn. Je voelt de hitte, de zon. Je ziet het zweet op je armen, in de huidplooiën van je polsen. Tijdens het klimmen ontdekt Krabbé ineens hoe mooi zijn polsen zijn!

Wij bewonderden Krabbé niet alleen als renner, ook als schrijver. Niet alleen om zijn kennis, ook door zijn stijl en toon, en de rake metaforen. De wedstrijd van Krabbé gaat over 137 kilometer, twee verschillende lussen door Meyrueis (8ste druk, 1987, p. 6): 'De Mont Aigoual is de hoogste berg van de Cevennen, 1567 meter.' In *De renner* kruip je in de huid en in het hoofd van Krabbé. Hij gaat deze rit winnen, weet hij en in de metaforen schuilt de nietsigheid, de vernedering van zijn concurrenten (p.16): 'Despuech zal ik passeren als een kippenvaar, op de eerste klim schud ik Sauveplane van me af als een gefield washandje. De laatste honderd kilometer soleer ik op kop, over mijn overwinning wordt nog jaren gesproken.'

Tijdens een stuk zware klim valt de kopgroep uiteen (p. 32): 'Grote ontwikkeling: nu lost voor me Guillaumet, Reilhan gaat alleen verder. Vasthouden. Ik zit tussen de achterwielen van Kléber en Lebusque. Mijn benen voelen zwart. (...) We lopen in op Reilhan, Kléber rijdt het laatste gat dicht, stil naderen we, als een ruimtevaartuig dat een koppeling gaat uitvoeren.' Mooi beschreven. Precies wat het is. Zo langzaam als het gaat, in stilte, ondanks de enorme inspanning. Een sterk beeld.

Krabbé associeert er met veel kennis van de wielergeschiedenis lustig op los. De Trofeo Baracchi, een duotijdrit, die Rudi Altig met Anquetil in 1962 wint. De laatste is de uitputting nabij (p. 36): 'Bij het binnenkomen van het stadion was Anquetil zo volkomen leeg dat hij eenvoudig de bocht niet meer kon nemen en omviel als een boek op een boekenplank.' Beter kun je omvallen niet beschrijven. Pagina 43: '*Kilometer 55-59*. In de verte een zee van stilstaande, elkaar verbergende, vaagblauwe golven: de heuvels. Daarachter moet de Mont Aigoual zijn. Donkergrijze slurven hangen uit de lucht omlaag, alsof hij moet worden bijgetankt.' Een omineuze beeldspraak. Zeker als die berg je doel is, op de fiets.

Negentig kilometer onderweg. 'Wij zijn nat, koud en vies.' Waarom doen wij dit? vraagt Krabbé zich af (p. 80). Het is de

wil als die van een alpinist om een berg te beklimmen, ook al is er geen berg: 'Ook als de aarde zo plat was als een biljartbal zouden er alpinisten zijn: de ware alpinisten.' Een beeld in een beeld. Heel verhelderend en geestig door de paradox van plat en bal.

Dalen is soms het begin van bevrozen (p. 99): 'Mijn handen! Mijn stuur is een operatietafel waarop zonder verdoving gesneden wordt.' Precies hoe het voelt. Over kou gesproken. Krabbé herinnert zich Merano-Trento, 242 kilometer door de Dolomieten. Van de 87 gestarte renners gaven er 46 op. Daan de Groot reed hem uit (p. 102): 'De laatste zestien kilometer moest geklommen worden op een volledig dichtgesneeuwde berg. Soldaten hielden met bezems een paadje vrij voor de renners en duwden ze. Als een emmertje water bij een middeleeuwse brand ging Daan de Groot omhoog.' Prachtig, ook door het ritme van de zin. De Groot wordt als het ware van de ene naar de andere duwende hand doorgegeven. Het verkleinwoord 'emmertje' versterkt de nietigheid van de renner en de middeleeuwse brand geeft het decor en de omstandigheden iets onmenselijks: de hel uit de oertijd. De brand contrasteert daarbij scherp met de bijtende kou van sneeuw en ijs.

Bij kilometer 125 voelen Krabbés benen 'als het touw in de finale om het wereldkampioenschap touwtrekken' (p. 111). Strakker kan inderdaad niet. Twee kilometer voor de streep is hij nog over met Reilhan. Dat wordt sprinten (p. 119): 'Ik voel mij nu volkomen sterk. Ik zit ingeklemd als een springveer tussen stuur, zadel en pedalen.'

Mijn eerste racefiets, met toeclips en schakelhendels ('commandeurs') aan weerszijden van de diagonale stang ('buis') van het frame, was een Peugeot (1970), de tweede was een Juncker (1980) en nu rijd ik een Merida (2008), door de duinen, in de polder en over de grens over bergen en door dalen. Tijdens mijn eenzame rondes denk ik vaak aan *De renner* van Tim Krabbé: 'Vanaf terrasjes kijken toeristen en inwoners toe. Niet-wielrenners. De leegheid van die levens schokt me.'